

Kopeček, Lubomír: Politické strany na Slovensku 1989 až 2006. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, 628 stran, ISBN 978-80-7325-113-0.

Lucia Pastirčíková¹

Docent Lubomír Kopeček, působící na katedře politologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, se dlouhodobě zaměřuje na teorii demokracie a výzkum politických a stranických systémů v Evropě. Kromě množství časopiseckých článků, zveřejněných v akademických žurnálech doma i v zahraničí o tom svědčí i jeho publikace *Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie* (2003), *Konfliktní demokracie* (2004) nebo *Politické strany moderní Evropy* (2005). Autor zároveň patří mezi nejvýznamnější české politology, kteří se zabývají slovenskou politickou situací a zejména výzkumem politických subjektů na Slovensku. Za stěžejní knihy v této oblasti můžeme označit jeho vědecké práce *Demokracie, diktatury a politické stranictví na Slovensku* (2006) a *Od Mečiara k Džurindovi. Slovenská politika a politický systém v prvním desetiletí samostatnosti* (2003). Jeho nejnovější monografie *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006* je bez nadsázky dosud nejpodrobnější a nekomplexnější práce o slovenských politických stranách, která vyšla v rámci území bývalého Československa.

Netradičně, ale přehledně je kniha rozdělena, vyjma předmluvy a závěrečného zamyšlení, do dvaceti kapitol. Absentující úvod je nahrazen předmluvou, kde autor vymezuje svůj vědecký záměr: chce „analyzovat vzájemnou vazbu vzniku a geneze jednotlivých stran a jejich identity a na této bázi nabídnout koherentní pohled na danou politickou formaci“ (s. 5), soustředí se na systém politických stran „zevnitř – z pohledu jeho operačních jednotek – stran“ (s. 5), přičemž analýza systémové roviny postavení stran se v jeho práci rovněž objevuje, ale nepředstavuje pro něj primární úhel analýzy, protože jak sám dále uvádí, kvůli nekonsolidovanosti slovenského stranického systému není možné jej úspěšně klasifikovat v rámci stávajících typologií stranicko-politických soustav.

V první kapitole (*Typy politických stran a stranické rodiny*) analyzuje teoretické přístupy stranické typologie klasiků výzkumu politických stran, mezi které patří Maurice Duverger nebo

---

¹ Autorka je studentkou postgraduálního doktorského programu na Katedře politologie a evropských studií, Filozofická fakulta Univerzity Palackého, Křížkovského 12, 771 80 Olomouc; e-mail: pastircikova@gmx.net

Angelo Panebianco, Otto Kirchheimer, Giovanni Sartori a další. Autor knihy uvádí, že navzdory konceptualizaci Herberta Kitschelta, Larryho Diamonda a Richarda Guntera, která se vyznačuje organizačními i ideově-politickými aspekty, ve své práci „preferuje ideově-politickou rovinu a organizačním aspektům (politických stran) se věnuje pouze sekundárně“ (s. 13) ve snaze nesměšovat dvě svou povahou odlišné roviny výzkumu (s. 12).

V další části této kapitoly se snaží postupně prozkoumat jednotlivé teoretické koncepte stranických rodin, vytvořených pro západoevropský kontext, a ověřuje jejich možné aplikování na středo- a východoevropský prostor. Projevuje se tu autorova znalost zmíněných duchovních rodin (*familles spirituelles*), ale i schopnost kriticky hodnotit práci svých předchůdců. Ve shodě s Andrejem Antoszewskim tvrdí, že použití těchto koncepcí je možné při analýze politických subjektů v podmínkách střední a východní Evropy. Zabývá se díly Gordona Smithe i Daniela-Louise Seilera, ale dochází k závěru, že pro slovenské poměry je možné použít „mírně modifikovaný Beymeho výčet stranických rodin pro západní Evropu“ (s. 23).

V druhé kapitole Lubomír Kopeček usiluje o *Přiblížení jednotlivých stranických rodin* v Evropě. Stručně píše o jejich historickém vývoji, obsáhleji o současných diferenciacích, jejich vztahu k evropské integraci a NATO, začleňuje zde signifikantní evropské strany a všímá si i mezinárodních struktur těchto rodin. Opět se tu projevuje Kopečkova erudovanost, systematicčnost a schopnost nacházet souvislosti mezi vývojem evropských politických stran. Z metodologického hlediska v prvních dvou kapitolách autor používá metodu komparativní analýzy.

Třetí kapitola, případová studie nazvaná *Slovenský stranický systém po roce 1989* je nejméně podrobnou částí knihy, jedná se pouze o jakýsi nástin vývoje slovenských politických stran od roku 1989 až 2006, jak ostatně autor uvedl v předmluvě. Zatímco Lubomír Kopeček v předcházejících dvou kapitolách analyzoval typy politických stran a přiblížení stranických rodin v evropském kontextu na 92 stranách, vývoji slovenského stranického systému se věnuje pouze na 12 stranách (strana 104 až 115 a dalších pět stran tvoří tabulky s výsledky parlamentních voleb). I navzdory tomu, jak autor vymezuje svůj výzkumný záměr na začátku své monografie: analyzovat systém politických stran prostřednictvím jednotlivých politických subjektů a ne prozkoumat rovinu systému stran, považuji třetí kapitolu za opravdu „minimální“², co se týká rozsahu, ale hlavně obsahu ve srovnání s analytickou částí předcházejících dvou kapitol a případovými studii jednotlivých politických stran (361 stran).

---

² Autor sám označuje za minimální „zohlednění systémového postavení stran“ ve své práci (s. 5).

Právě tato kapitola mohla posloužit jako stručný přehled vývoje politických stran na Slovensku, ale protože některá podstatná fakta zde nejsou dostatečně objasněna, nemůžeme ji považovat za podrobně zpracovanou. Autor zde například uvádí, že ve volebním období 2002 až 2006 došlo ke změně „v charakteru stranické soutěže“ (s. 115) a konfliktní linie mečiarismus versus antimečiarismus byla nahrazena socioekonomickou a nacionalistickou konfliktní linií. Důvody této změny jsou však analyzovány až v případových studiích jednotlivých politických subjektů a to přesně na stranách 290 a 435 až 436.

K obhajobě autora třeba uvést, jak sám upřesňuje již na začátku své práce, že se snaží o co nejmenší překrývání informací, které „jsou společné pro více subjektů“ nebo „uvedených v předchozích kapitolách“ (s. 6). Vyjadřuje se i ke mnou kritizované třetí kapitole a vymezují ji jako „přehledný rámec usnadňující orientaci“ (s. 7) ve vývoji politických subjektů bez ambice „nabídnout podrobný popis a teoretickou analýzu systému stran“ (s. 7) na Slovensku.

Nejpřínosnější částí této odborné práce je čtvrtá až dvacátá kapitola, jež tvoří samostatné případové studie relevantních politických subjektů na Slovensku mezi lety 1989 až 2006. Výběr z více než dvou stovek politických stran a hnutí, zaregistrovaných na Slovensku od „sametové revoluce“ je zúžen pouze na ty, které v roce 1990 překročily 3% a v dalších parlamentních volbách 5% volební klauzuli pro vstup do parlamentu. Výjimku tvoří politické subjekty maďarské politické reprezentace, jež předcházely vzniku Strany maďarské koalice a Sociálnědemokratická strana Slovenska, která překročila 5% uzavírací klauzuli jen u Sněmovny národů Federálního shromáždění v roce 1992 a do NR SR se dostala pouze v koalici s dalšími politickými stranami.

Na začátku každé kapitoly Lubomír Kopeček přidává dva až tři citáty představitelů politického subjektu, o němž pojednává kapitola. Zdrojem těchto vyjádření jsou média, případně volební programy či stranické dokumenty. Zařazení citátů oceňuji nejen z důvodu oživení práce, protože autor vybral opravdu vtipná prohlášení stranických špiček, ale rovněž názorným způsobem přibližuje čtenářům, jaké hodnoty zastávají představitelé těchto politických stran. V některých případech úsměv vyvolává „ideologické lavírování politiků“, jejich „silácké“ předvolební sliby, ale obsah dalších je někdy opravdu zarážející. Příkladem může být tento: „Podľa mňa sú na Slovensku len Slováci. Ak niektorí hovoria po maďarsky, je to ich chyba.“ (Odpověď poslance SNS Vít'azoslava Morice na otázku, jaký je jeho vztah k Maďarům, s. 413).

Na úvodní citáty navazuje přiblížení politických formací z hlediska jejich *charakteristiky a vývoje*. Zde je aplikován chronologický přístup, počínaje návazností na prvorepublikové strany nebo politické subjekty, které vznikly před rokem 1989, dále mezníky v jejich historii, stručné přiblížení „otců zakladatelů“ nebo významných členů, či vztahů k aktérům jiných politických

subjektů, i to, jaké politické strategie používali jejich činitelé k zapojení se do politického systému, získání podílu na vládě. Jsou tu analyzovány volební výsledky ve všech parlamentních volbách mezi lety 1989 až 2006, je zde prověřován koaliční potenciál všech uvedených stran i povolební vyjednávání mezi nimi, jakých chyb a činů se dopustili jejich členové, známé kauzy na slovenské politické scéně, například kauza Gaulieder (s. 157) nebo „skupinka“ (týkající se skandálu v souvislosti s výběrovým řízením na velkou dodávku motorových vlaků pro státní dráhy, do něhož bylo zapleteno několik čelných představitelů SDKÚ, s. 385) a jakým způsobem to ovlivnilo jejich další směřování. V některých případech se na konci této části autor snaží i o načrtnutí voličské základny politických formací.

Vybrané politické subjekty jsou následně analyzovány v části *ideově-programová orientace*, kde jsou podrobně vysvětleny nejdůležitější body z jejich volebních programů do parlamentních voleb, ale pouze od voleb v roce 1990 do 2002; vzhledem k finalizaci knihy i z toho důvodu, že parlamentní volby v roce 2006 byly předčasné, „o jejich termínu bylo rozhodnuto pouhé čtyři měsíce před jejich konáním a většina stran zveřejnila své programy až těsně před nimi“ (s. 497). Lubomír Kopeček se však v této části věnuje i tomu, jaké základní hodnoty strany představují ve vnímání svých voličů, identitě strany, nejen na základě volebních programů a stranických dokumentů, ale i deklarací jejich aktérů. Neméně důležité je v této části zařazení dvaceti politických subjektů, působících na Slovensku, do konceptu stranických rodin, který byl vytvořen pro západoevropské prostředí, a také odpověď, zdali existují nějaké odlišnosti od těchto tradičních stranických rodin. Zde autor dospívá k velice podstatným závěrům, založených na důsledné ideové analýze politických formací. Na konci každé případové studie uvádí hodnocení politických subjektů, ve kterém přehodnocuje „jejich vývoj, identitu, postavení ve stranicko-politickém systému a relevanci“ (s. 7).

V *Závěrečném zamyšlení nad vývojem a identitou slovenských stran z pohledu konceptu stranických rodin* (s. 482) autor shrnuje své poznatky a hodnocení vybraných politických subjektů, kterým se věnoval v jednotlivých případových studiích a poskytuje čtenářům přehlednou tabulku i obrázek se zařazením všech zmíněných politických formací do tradičních stranických rodin, zabývá se jejich odklonem, identitou, hodnotami, které představují, analyzuje, jakým způsobem je ovlivnily konfliktní linie existující na Slovensku od roku 1989, ale méně se již věnuje možnému směřování politických stran a hnutí.

Jak jsem již uvedla na začátku, kniha Lubomíra Kopečka *Politické strany na Slovensku 1989 až 2006* je dosud nejdůslednější a nejlépe zpracovanou vědeckou prací o politických subjektech na Slovensku. Lze ji doporučit jak široké laické veřejnosti, tak i odborným pracovníkům a

studentům humanitních věd. Najdeme zde kromě výborně zpracovaných případových studií, pojednávajících o slovenských politických formacích vytvořených po roce 1989 i mnoho podnětů k zamyšlení a k další badatelské činnosti.